یادداشت

بررسی جوانب و عواقب تغییر نام و ارزش پول ملی

عیار صفر

سیدحسن مرتضوی‌کیاسری*

● موضـوع حذف صفر (هـا) از پول ملی که در دولت‌های گذشـته هـم مطرح بوده اسـت، در روزهای پایانی دولت یازدهم، وارد مرحله جدیدی شـده به‌طوری‌که حذف یک صفـر از پول ملی و تغییـر نام آن از ریـال به تومـان در لایحه‌ای به تصویب دولت رسـیده است. اهم موضوعاتی که دراین‌باره قابل طرح است را می‌توان در موارد زیر دسته‌بندی کرد:

۱- به‌دلیل تعلقات فرهنگی، ارتباط مستقیم با زندگی و اقتصاد مردم، سلایق و سایر وابستگی‌های شخصی افراد به موضوع پول و همچنین زیربنایی و فراگیربودن این موضوع، تغییر در نام واحد پول و حتی تغییر ارزش آن، یک موضوع ملی اساسی تلقی شـده و طبق مفاد اصل ۵۹ قانون اساسی، به رفراندوم عمومـی نیاز دارد. در انطباق با مفاد اصل یادشده پرواضح است که مسئله پول ملی و نام آن یک موضوع چندبعدی اجتماعی، فرهنگی و حتـی سیاسـی نیـز تلقـی می‌شـود. بنابراین ساندویچ‌کردن و تصویب چنین موضوعی اساسی در لابه‌لای سـایر برنامه‌های پولی و مالی دولت، نشان‌دهنده عدم وقوف مسئولان مربوطه بر تمایز و اهمیت موضوع است.

۲- در شرایط حسـاس فعلی حاکم بر اوضاع پولی، بانکی و اقتصادی کشـور، ورود به مواردی زیربنایی و اساسـی از این دسـت، ریسـک بسیار خطرناکـی بوده و تغییر و دسـت‌کاری در عوامل مهمی از این دست می‌تواند پیامدها و خطرهایی غیرقابل پیش‌بینی و سـهمگین به همراه داشـته باشد.

۳- با توجه به هزینه‌ها و پیامدهای ناشـی از حذف صفر از پول ملی، حذف تنها یک صفر، خود نشـان‌دهنده این موضوع اسـت که پول ملی ما مستعد حذف صفر نیست. بنابراین فقط برای یک صفـر (!) نباید اقتصاد، بازارهـای پولی و مالی و مراکز و واحدهای اطلاعات مالی را دچار شوک و هزینه‌های غیرضروری و حتی خطرناک کرد.

تنها توجیـه دولت دراین‌باره این اسـت که با این کار آنچه در ادبیـات مردم درباره واحد پولی متداول اسـت با واقعیت منطبق شـود. اما باید گفت مردم سال‌هاسـت که به این دوگانگی ریال - تومان عادت کرده‌اند و تغییر در این نظم ذهنی مردم، خود نوعی نقض غرض محسوب و موجب سـردرگمی می‌شـود. از طرفی هیچ‌گاه نمی‌توان ادبیات مردم را با واقعیت‌های رسـمی دراین‌باره منطبق کـرد. بـرای نمونه مردم در مـراودات و مکالمات بازار، هر ۱۰ هـزار ریال را یک واحد ذکر می‌کننـد. مثلا به یک میلیـون ریال می‌گویند صد تومـان. در آینده نیز در صـورت حذف یک صفر، اوضاع بر همیـن منوال خواهد بود و به‌جای صد هزار تومـان، ۵۰۰ هزار تومـان و... خواهند گفت صد تومـان، ۵۰۰ تومان و... . آیـا دوباره باید یک صفر از پـول ملی حذف کرد؟! و ایـن حکایت با حذف هر صفر مسلسل‌وار ادامه خواهد یافت. با این توضیح آیا با حذف یک صفر و تغییر نام واحد پول، دولت به هدف خود خواهد رسید؟

۴- انتخـاب «تومـان» بـرای نام پـول ملی، انتخاب مناسـبی نیست زیرا واژه تومان به معنای دسـته ۱۰تایی بـوده و جایگاه واژگانـی آن مانند کرور، جین، دوجین و مانند اینهاسـت. درحالی‌که نام پول ملی باید یک شـاخص یـا نماد اصیل در زبان ملی باشـد نه واحد مقدار، آن هم با ریشـه غیرایرانی. برای کشـوری با پیشینه فرهنگی پربار، انتخاب یک واژه غیراصیل و نامناسـب برای یکی از اصلی‌ترین نمادهای ملی (پول ملی)، مناسـب به نظر نمی‌رسد.

۵- بررسی کلی موضوع حذف صفرها

به‌طور متداول کشـورها در دو حالت به حذف صفر از پول ملی اقدام می‌کنند:

الف) تعداد صفرهای پول، دست‌وپاگیر شده و برای انجام یک مبادله ساده روزانه، انتقال حجم بالایی از اسـکناس لازم باشد. در این حالت چاپ اسـکناس‌های با مبلغ بالا (درشت) هم به دلیل زیادبودن صفرها شـدنی نیسـت زیـرا قطع‌های رایج اسـکناس گنجایش تعـداد رقم‌های پول را نخواهند داشت.

در ایـن حـال بـا وجـود نامطلوب‌بـودن شـاخص‌های اقتصادی، اجـرای برنامه حذف فقط به‌عنوان یک درمان موقت تجویز می‌شود. قابل ذکر اسـت بـا رواج مبـادلات الکترونیک، میـزان تحمل صفرهـا برای بازارهـای پولی یا مبادلاتی بسـیار بالاتر از گذشـته اسـت و نباید بـا شـاخص‌های دهه‌هـای قبل در ایـن مورد خطرناک، تصمیم‌گیری کرد.

ب) در برخـی موردهـا ممکن اسـت تعداد صفرهای پول ملی در وضعیت دست‌وپاگیر نبوده و مشـکل حادی در نظام پولـی و مبادلاتی ایجاد نکند، اما به‌طور نسـبی تعداد صفرها زیاد باشد. از طرفی شـاخص‌های اقتصادی هم بهبود یافته باشد. بنابراین حذف صفرها به کارایی سیستم‌های اطلاعـات مالی و قابل درک و لمس‌شـدن واحد پولی کمک می‌کند... اما در کشور ما هیچ‌یک از دو وضعیت یادشده وجود ندارد.

ادامه در صفحه ۱۵

ایران در شرایط بحرانی اولین صادرکننده میوه جالیزی در جهان است

حراج آب ۸۰ میلیون نفر با هندوانه

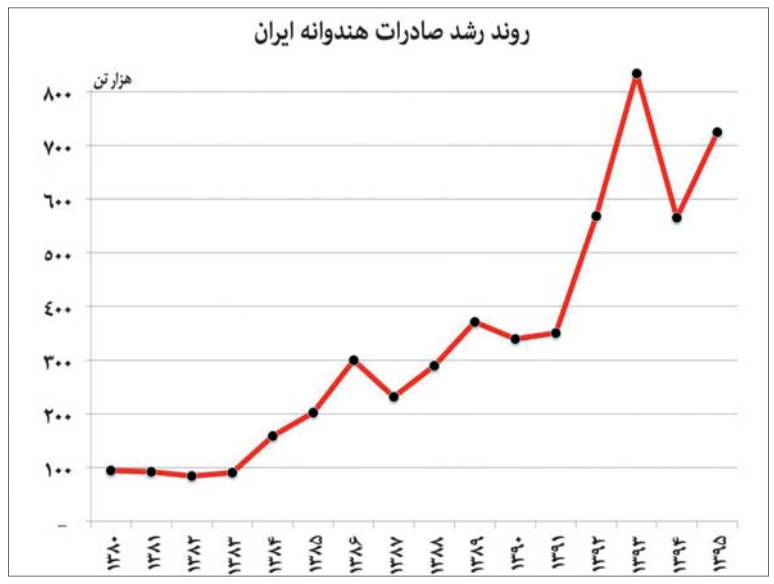

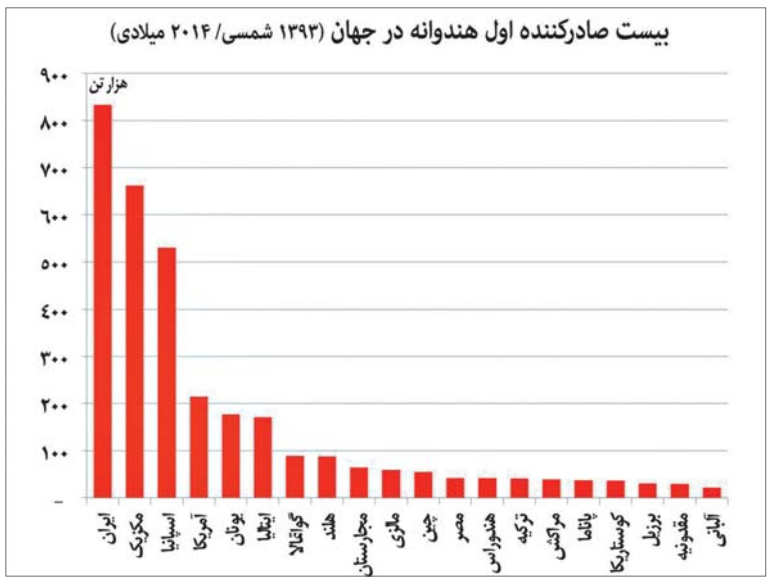

احسان سلطانی
پژوهشگر اقتصادی

در سـال ۱۳۹۴ صادرات انواع مـواد غذایی (اعم از خام و فراوری‌شـده) و محصولات گیاهی و دامی کشور به ۵.۹ میلیارد دلار و از سـوی دیگر واردات این اقلام به ۹.۱ میلیارد دلار رسـید که در نتیجه تراز تجاری کل این گروه کالایی منفی ۳.۲ میلیارد دلار بود. در مجموع دوره ۲۰۱۱-۲۰۱۵ میلادی، بخش عمده صادرات مواد غذایی ایران شامل مواد خام با سهم حدود ۸۰ درصد از کل بود؛ درحالی‌که متوسـط جهانی آن ۳۵ درصد است. در این دوره سهم صادرات مواد غذایی خام و فراوری‌شده کشور از کل صادرات جهانی، به‌ترتیب ۰.۴۲ و ۰.۰۳ درصد بود و به عبارتی نسبت سـهم جهانی صادرات مواد غذایی خام به فراوری‌شده ایران ۱۴ برابر است. سهم محصولات گیاهی و دامی و مواد غذایی از کل صادرات (غیرسوخت) ایـران در مقایسـه با جهان بالا اسـت. نظر بـه تمرکز صادرات به کشـورهای تحت شـرایط بی‌ثبات (عراق، افغانستان و سـوریه) و همچنین کشـورهای همسایه عربی، روند صادرات کشـاورزی و مواد غذایی کشـور از پایداری و اسـتحکام لازم برخوردار نیسـت.هندوانه که در زمره مواد غذایی خام به شـمار می‌رود، یکی از اقلام مهم صادراتی کشاورزی کشور محسوب می‌شود. میزان صادرات هندوانه در سـال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ در حدود ۹۰ هزار تُن در سـال بود که با جهش تندی به ۱۶۰ هزار تُن در سال ۱۳۸۴ افزایش یافت. روند رشد صادراتی این محصول ادامه یافت و در سال ۱۳۹۱ حجم صادرات آن به ۳۵۰ هزار تُن رسـید. در سـال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ با شـیب تندی صادرات هندوانه به‌ترتیب به ۵۶۸ و ۸۳۴ هزار تُن صعـود کرد. میزان صادرات هندوانه در سـال ۱۳۹۵، ۷۲۵ هزار تُن و به ارزش ۱۲۴ میلیون دلار گزارش شده اسـت. در سال ۱۳۹۵ بهای متوسـط هر کیلوگرم هندوانه صادراتی ۱۷ سنت در کیلوگرم (در حدود شش هزار ریال) بود که نسـبت به سـال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱، ۳۳ درصد تنزل یافته اسـت. نظر بـه ارزش وزنی پایین هندوانه، هزینه‌های بسـته‌بندی و حمل داخلی بخش مهمی از بهای صادراتی را شـامل می‌شـود. در سـال ۱۳۹۵، عراق با سـهم ۷۶ درصد و امارات متحده عربی با سـهم ۱۷ درصد، در مجمـوع ۹۳ درصد از کل حجم بازار صادراتی هندوانه ایران را به خود اختصاص دادند. در سال ۱۳۹۵ اقلام مهم وارداتی کشاورزی شامل ذرت دامی به ارزش ۱.۴ میلیون دلار و بهای واحد ۲۲ سنت در کیلوگرم، لوبیای سویا به ارزش ۹.۹ میلیون دلار و بهای واحد ۴۴ سـنت در کیلوگرم، برنج به ارزش ۶۹۰ میلیون دلار و بهای واحد ۸۲ سـنت در کیلوگرم بود. با توجه به بهای ۲۲ سنت در کیلوگرم ذرت دامی، به‌عبارتی هندوانه صادراتی (با بهای ۱۷ سـنت در کیلوگرم) از خوراک دام وارداتی هم ارزان‌تر صادر شـده اسـت. در ۱۰ سال اخیر یک میلیارد دلار هندوانه صادر شد و از سوی دیگر بیش از پنج میلیارد دلار موز وارد شـد؛ یعنی اینکه کل درآمد ارزی حاصـل از صادرات هندوانه صرف فقط ۲۰ درصد از واردات موز کشور شده است.در سال ۲۰۱۴ میلادی کل صادرات جهانی هندوانـه به ارزش ۱.۲۷ میلیارد دلار و وزن ۲.۶۵ میلیون تُن بود کـه با توجه به صادرات ۱۹۳ میلیون دلاری با وزن ۸۳۴ هزار تُن ایران (در سال متناظر شمسـی ۱۳۹۳)، ایران ۳۱ درصـد از حجم و ۱۵ درصد از ارزش صادرات جهانـی این کالا را به خود اختصاص داد. در این سـال پس از ایران به‌عنوان اولین صادرکننده هندوانه در جهان، دومین و سـومین کشورها به ترتیب مکزیک و اسپانیا با سهم ۲۵ و ۲۰ درصد بودند. سه کشور ایران، مکزیک و اسپانیا در مجموع سه‌چهارم از صادرات جهانی این محصول را برعهده داشـتند. در شرایطی که بهای متوسـط صادراتی هر کیلوگرم هندوانه در جهان ۴۶ سـنت و برای مکزیک و اسپانیا ۵۰ سنت است، بهای متوسـط صادراتی ایران به میزان ۱۷ سنت در کیلوگرم، ۳۷ درصد بهای متوسـط جهانی و در حدود یک‌سوم کشـورهای مکزیـک و اسپانیاست.براسـاس مراجع متفـاوت، تولید هر کیلوگرم هندوانه نیاز به ۳۰۰ تا ۵۰۰ لیتر آب دارد؛ بنابراین صـادرات ۷۲۵ هزار تُن هندوانه معادل مصرف ۲۹۰ میلیون مترمکعب آب یا به همین میزان صادرات آب مجازی اسـت. بر پایه صادرات آب مجازی، هر مترمکعب آب کشور به بهای ۴۳ سنت در مترمکعب صادر شده است. در کشورهای توسعه‌یافته بهـای هر مترمکعب آب بین ۰.۵ تا ۲ دلار و در کشـور امـارات متحده عربی (بـا یارانه) بین ۷۰ سـنت تا دو دلار اسـت. ۲۹۰ میلیون مترمکعب آب برای صادرات هندوانـه برابر بـا مصرف خانگی ۱۷ روز مردم کشـور اسـت که مصرف آب کل تولید هندوانه کشور معادل بـا حدود ۵۰ روز مصرف کل آب خانگی کشـور برآورد می‌شود.مقایسه سـهم بسیار بالای بخش کشاورزی از مصـرف آب ایران به میزان ۹۲ درصد با کل جهان (۷۰ درصـد)، اتحادیه اروپا (۳۰ درصد)، آمریکای شـمالی (۳۵ درصـد)، و چین (۶۵ درصد)، نشـان می‌دهد که حل بحران آب کشـور در درجه اول به مدیریت بخش کشاورزی ارتباط دارد. در استانی کویری، ۹۰ درصد آب جهت کشاورزی صرف می‌شود و اقلامی مانند هندوانه برای مصرف داخلی و صادرات کشت می‌شود و ضمن اینکه آب یک منطقه کشور به این استان انتقال می‌یابد، نمایندگان و مسـئولان آن اسـتان در پـی اخذ بودجه میلیارددلاری بـرای انتقال آب از جای دیگر هسـتند. هزینه بسـیار پایین انرژی برای برداشت آب کشاورزی، خود به یارانه‌ای تبدیل شـده که صادرات بسـیاری از محصولات کشاورزی را توجیه‌پذیر می‌کند.

ادامه در صفحه ۸

بورس

کام بورس با قند و شکر شیرین شد

علی آهو
کارشناس بازار سرمایه
شرکت سبدگردان کاریزما

روز گذشـته با دادوستد ۷۷۶ میلیون انواع سهم و اوراق بهادار به ارزش سه‌هزارو ۲۲۸ میلیارد ریال، شاخص کل توانست ۲۸.۲۱ واحد رشد کند و به عدد ۸۱هزارو ۳۱۳.۹ واحد رسـید. از سوی دیگر، در بازار شاهد رشد دسته‌جمعی قیمت قندوشکری‌ها بودیم که کام سهامداران خود را شیرین کرد.

در معامـلات روز گذشـته، ۷۷۶ میلیون انواع سهم و اوراق بهادار به ارزش ۳هزارو ۲۲۸ میلیارد ریال دادوسـتد شـد که ۵۰۵ میلیون سهم و حق تقـدم آن به ارزش دوهـزارو ۱۹۷میلیارد ریال، در بـورس تهران و ۲۷۱ میلیون انواع سـهم و اوراق بهادار به ارزش هزارو ۳۱ میلیارد ریال در فرابورس دادوستد شـد. در معاملات انجام‌شده فرابورس، ۴۰۹ ورقـه آن به ارزش ۴۱۰ میلیـارد ریال به بازار بدهی اختصاص یافت.

روز گذشته شاخص کل با افزایش ۲۸.۲۱واحدی، رقم ۸۱هزارو ۳۱۳.۹واحد را به ثبت رساند. شاخص قیمت نیز با رشـد ۹.۰۹ واحدی، بـه عدد ۲۶هزارو ۳۴۸.۶ واحد و شاخص آزاد شناور با کاهش ۲۵.۶۳ واحـدی، به عدد ۸۹ هـزارو ۵۷۳ واحد رسـیدند. شـاخص فرابورس نیز با افت ۲.۹واحـدی، تا رقم ۹۲۲.۷ واحد ریزش داشت.

در معاملات انجام‌شـده «حکشتی» و «کگل» بیشـترین تأثیر مثبت را بر شـاخص کل گذاشـتند و «فـارس» و «اخابر» بیشـترین تأثیـر منفی را بر شاخص کل داشـتند. «پرداخت» نیز پربیننده‌ترین سهم بازار بود.

در فرابورس نیز «ذوب» با رشد ۳.۹۵درصدی قیمـت پربازدیدکننده‌ترین سـهم این بـازار بود. همچنین «مارون» و «بمپنا» بیشـترین اثر منفی و «ذوب» بیشـترین اثر مثبت را بر شاخص این بازار گذاشتند.

از سـوی دیگر، در بازار روز گذشته دو پالایشگاه دیگر بـا تعدیل سـود ۱۶۹ و ۷۵درصـدی، آماده بازگشایی شدند. دو پالایشگاه تبریز و شیراز به ترتیب ۱۶۹ و ۷۵ درصد سود خود را با تعدیل اعلام کردند تا شـاید با اسـتقبال بهتری به سه شرکت هم‌گروه روبه‌رو شـوند. پیش از این، افزایش سود ۴۲.۳۴ و ۹۴درصدی سـه پالایشـگاه بندرعباس، اصفهان و لاوان، دو پالایشـگاه تبریز و شیراز هم گل کاشتند و با اعمال تعدیل سود جالب، آماده بازگشت به بازار سهام شدند تا شاید با استقبال بهتری با سه شرکت اول روبه‌رو شوند.

روز گذشته، گروه معاملاتی قندوشکر رشد خوبی داشـت و فلزات اساسـی و کانه‌های فلزی نیز روند روبه‌رشدی را پشت سر گذاشتند؛ اما دیروز روز مثبتی برای خودرویی‌های قرمزپـوش نبود. اکثر نمادهای این گـروه، با افت قیمت مواجه شـدند. «کبافق» با ۴.۹۹ درصد بیشترین افزایش قیمت و «خموتور» با ۴.۹۹ درصد بیشـترین کاهش قیمت بازار را تجربه کردند. همچنین «سقاین» روز گذشته بیشترین صف خرید را داشـت و «خاهن» پرتعدادترین فروشندگان بازار را به خود اختصاص داد.

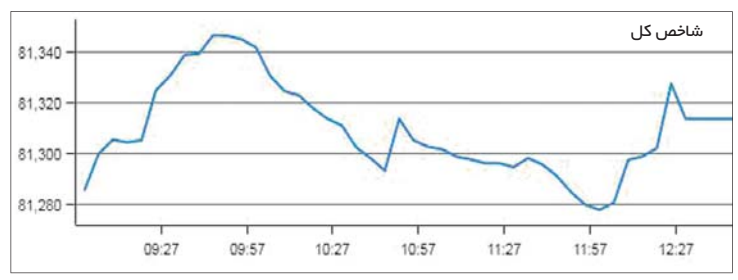

عنوان شاخص	تغییر	مقدار
شاخص کل بورس تهران	۲۸,۲۱	۸۱۳۱۳.۹۰ واحد
شاخص کل فرابورس	۲,۹	۹۲۲.۷۰ واحد
ارزش کل بازار بورس	۱	۳۲۰۵ هزارمیلیارد ریال
ارزش معاملات بورس تهران	۵۴۴	۲۱۹۷ میلیارد ریال
حجم معاملات بورس تهران	-۱۳۴	۵۰۵ میلیون سهم
ارزش معاملات فرابورس	-۳۱۹	۱۰۳۱ میلیارد ریال
حجم معاملات فرابورس	-۷۱	۲۷۱ میلیون سهم

خبر

تخلفات بانک مرکزی درباره «کاسپین» به قوه قضائیه ارجاع داده شد

● **تسـنیم:** گزارش مجلس از تخلفات بانک مرکزی درباره «کاسـپین» با رأی اکثریت نمایندگان مجلس به قوه قضائیه ارجاع شد. رحیم زارع، سخنگوی کمیسیون اقتصـادی مجلس، در جلسـه علنی دیـروز پارلمان گزارش نهایی این کمیسـیون از رسیدگی به وضعیت سپرده‌گذاران مؤسسات اعتباری از جمله «کاسپین» را قرائت کرد. طبق ماده ۲۳۶ آیین‌نامه داخلی مجلس، درصورتی‌کـه نمایندگان مجلس به ایـن گزارش رأی مثبت دهند، پرونده مؤسسه اعتباری «کاسپین» جهت رسیدگی و تعیین‌تکلیف به قوه قضائیه ارجاع می‌شود. بهارستان‌نشـینان با ۱۸۳ رأی موافق، ۱۶ رأی مخالف و دو رأی ممتنـع از مجمـوع ۲۳۳ نماینـده حاضر با ارجاع تخلفات بانک مرکزی در رسـیدگی به وضعیت سپرده‌گذاران «کاسپین» موافقت کردند.

دولت پارسال ۱۳هزار میلیارد تومان بدهی خود به بانک‌ها را پرداخت

● **مهر:** معاون سـازمان برنامه و بودجه گفت: سال گذشته یکی از بهترین نمودهای همکاری نظام بانکی با دولت بود که ۱۳۱۰۰ میلیارد تومان بدهی دولت به بانک‌ها پرداخت شـد. سید حمید پورمحمدی افزود: در این سال سرمایه بانک‌های دولتی صد درصد رشد کرد، به نحوی که سـرمایه بانک‌ها قدرت وام‌دهی را بالا می‌برد. او افزود: سـرمایه ۲۵هزارمیلیاردتومانی بانک‌های دولتی در سال ۹۲ به ۵۶هزارو ۳۰۰ میلیارد تومان در ابتدای سال جاری رسید.

آتش‌سوزی خط لوله انتقال مایعات گازی مهار شد
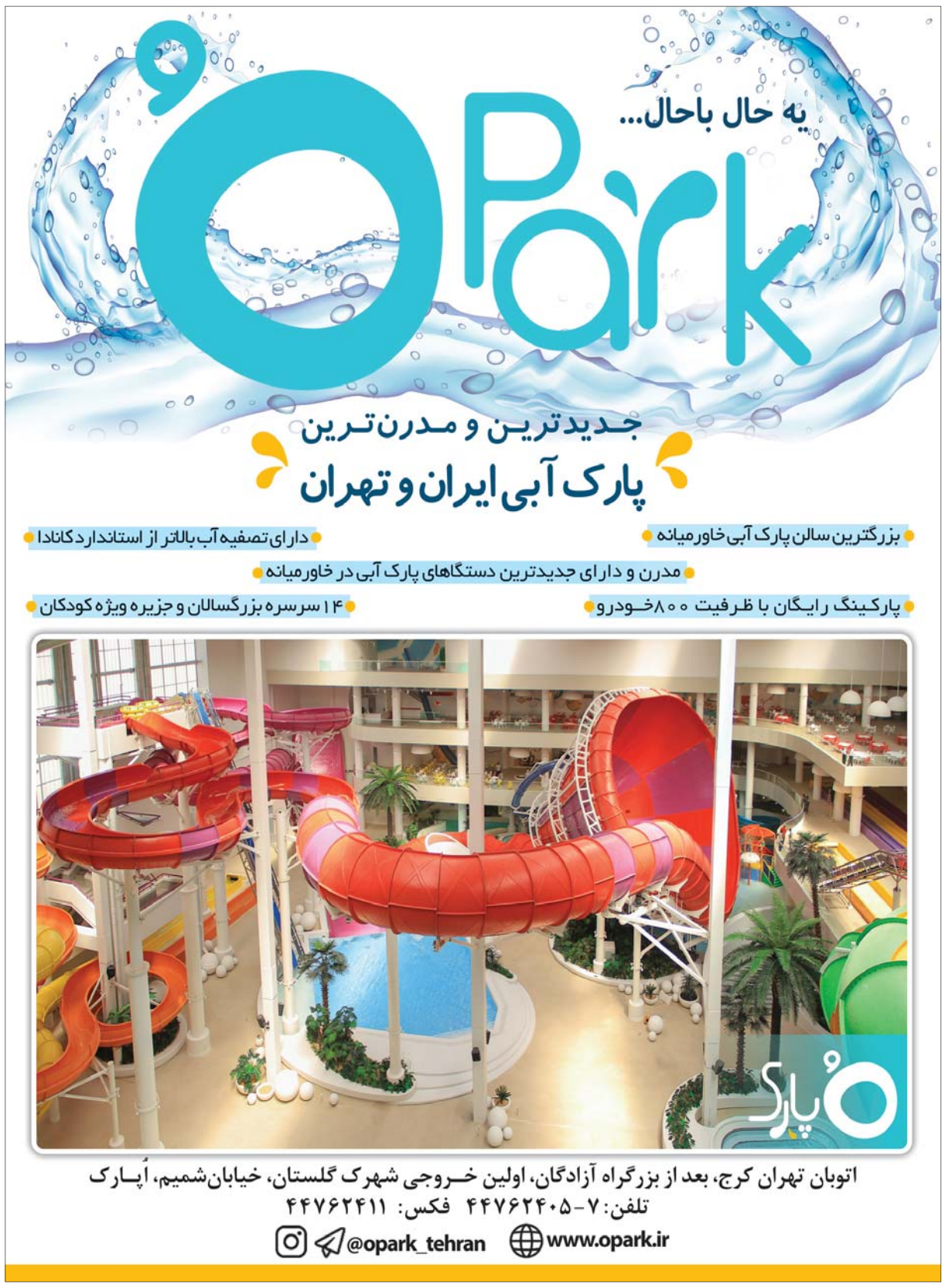
● **شانا:** آتش‌سوزی خط لوله ۱۰ اینچ زیرزمینی انتقال مایعات گازی در منطقه کریت‌کمپ اهواز مهار شـد. به گزارش شـرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب، این خط لوله ساعت ۱۱:۳۵ دیروز (سه‌شنبه، ۱۷ مردادماه) در محدوده عملیاتی شـرکت بهره‌برداری نفت و گاز کارون به دلیل فرسـودگی دچار نشت و آتش‌سوزی شد که با واکنش سریع نیروهای عملیاتی، آتش‌سوزی مهار و کار ایمن‌سـازی منطقه آغاز شده است. در این حادثه هشـت نفر دچار دودگرفتگـی و مصدومیت شـدند که به‌صورت سـرپایی درمان شدند و یک نفر دچار سـوختگی شـد که برای مداوا به بیمارسـتان سوانح سوختگی طالقانی اهواز منتقل شده است.